

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

prof. PhDr. Lubomír Machala, CSc.

PP 207, Křížkovského 10, CZ-771 80 Olomouc, tel.: +420 58563 3155, 587444 3155,

mobil: +420 777 627 541, e-mail: lubomir.machala@upol.cz, fax: +420 585633012

OPONENTSKÝ POSUDEK HABILITAČNÍ PRÁCE

Název: ***Individualizovaná literatúra (Slovenská poézia konca 20. a začiatku 21. storočia z perspektívy nastupujúcich autorov)***

Autor: **Mgr. Jaroslav Šrank, PhD.**

Ve svých posudcích na odborné práce se snažím co nejdůsledněji vyhýbat sdělením, o nichž se dá předpokládat, že se budou v dalších posudcích a při představování práce v rámci obhajoby několikrát opakovat, což obvykle platí o vymezení cílů práce, popisu její struktury či sumarizace dosažených výsledků atp. Z pozice posuzovatele a oponenta spíše usiluji vyzvednout pozitiva či přínosy posuzované práce. V souladu se základním úkolem oponentovým se však hlavně soustředím na její případné diskutabilní či problematické momenty, jinými slovy, především usiluji předkládat v posudku podněty k diskusi rozpravě. Ale přestože v případě habilitace Jaroslava Šranka *Individualizovaná literatúra (Slovenská poézia konca 20. a začiatku 21. storočia z perspektívy nastupujúcich autorov)* je víc než pravděpodobná repetice konstatování habilitantova dlouhodobého a systematického zájmu o inkriminovaný předmět badatelského zájmu, nemohu informaci o této skutečnosti obejít, jelikož se v mnohém ohledu zásadně projevuje v podobě i jakosti Šrankem předkládaného habilitačního spisu. Šrank totiž při jeho tvorbě zásadně využil vlastní dlouholetou recenzní a lexikografickou praxi spolu s několikanásobnými zkušenostmi autora syntetizujících literárněhistorických výstupů. Jeho aktuální práce je pak tedy nejen značně rozsáhlá a podrobná, ale má velmi promyšlenou výstavbu a vyznačuje se jasným, informačně nasyceným výkladem, adekvátně zúročujícím poznatky a závěry, k nimž autor došel nejen při analýzách a interpretacích primární literatury (tedy samotných básnických děl), ale také při studiu odborné literatury.

Kolega Šrank ve svých textech už vícekrát prokázal schopnost přesně a invenčně pojmenovávat reflektované či analyzované jevy, terminologicky vystihnout jejich podstatu, vytvářet až jakési charakterizační slogany. Bez jeho označení básnických generačních vrstevníků za text generation si už nelze představit žádnou erudovanou reflexi slovenské poezie na přelomu 20. a 21. století. V předložené monografii pak zmíněnou schopnost příkladně prezentuje na stranách 36 a 37 v kondenzované charakteristice dění v polistopadové slovenské literatuře.

Poněkud paradoxně se ale Šrank v dané souvislosti, tedy při označování určitých procesů či jevů, dopustil podle mého mínění také několika přehmatů, minimálně lze některá jeho rozhodnutí, respektive volby, považovat za diskutabilní. Například na straně 26 píše o polistopadové postmodernizaci Slovenska. Domnívám se, že Slovensko, respektive slovenský stát a slovenská společnost byly po roce 1989, obdobně jako další dřívější sovětské satelity, ve všech sférách v první řadě komercionalizovány a konzumně globalizovány. Jisté projevy postmoderny lze nepochybně registrovat v humanitních vědách, možná i publicistice, ale hlavně v kultuře či umění, včetně toho slovesného. Ovšem ani v dané souvislosti bych si netroufl konstatovat, že slovenská literatura byla po roce 1989 postmodernizována. Literární postmodernismus sice patřil k hlavním fenoménům, ale byl vskutku až tak dominantní, že by bylo možno hovořit o postmodernizaci slovenské literatury?

Problém mám i s akceptováním dalšího kroku v uvedeném směru. Šrank se totiž na straně 38 pokouší o periodizaci polistopadového vývoje: „Tak ako naša prednovembrová situácia, aj tá ponovembrová sa menila špecifickým spôsobom. Pokusom, ako tieto premeny zachytiť, je schematická dvojdielná periodizácia postmodernej etapy na posttotalitnú a postindustriálnu fázu. Jej oporou je kombinácia spoločensko-politických, kultúrno-civilizačných a vnútoliterárnych faktorov.“ A třebaže sám autor označuje tuto periodizaci za toliko „pomocné vymedzenie“, musím se tázat, zda se v těchto pasážích Šrankův výklad nepřelévá až příliš svévolně (a dle mého navíc zbytečně a nefunkčně) mezi politologií, sociologií, kulturologií a literární vědou. Výhrady proti příliš generalizujícímu nakládání s fenoménem postmoderny jsem již formuloval. S označením literárního dění a víření během 90. let 20. století za posttotalitní fázi bych sice váhal, ale budiž, posttotalitní atmosféra a praktiky se prokazatelně promítaly do literárního života a koneckonců rovněž do podoby i obsahu literárních děl. Ovšem proč označovat beletristické texty vzniklé a šířené během nulté dekády 21. století za produkt postindustriální fáze postmoderní etapy vývoje slovenské literatury to vskutku nevím. V mém povědomí totiž přívlastek postindustriální specifikuje společnost, v níž ekono-

ka založená na sekundárním sektoru, čili výrobě, přechází na ekonomiku založenou na terciárním sektoru, tedy službách, a to za současného nárůstu národního i globálního kapitálu a masového privatizování. V umění pak, pokud vím, můžeme zhruba od roku 1980 narazit na postindustriální hudbu, která se vymezuje vůči industriální hudbě šířené v 70. letech 20. století hudebníky spojenými s vydavatelství Industrial Records. Potíž je však už v samotném definování industriálu, ta nejuvěstičnější definice jej charakterizuje jako „to co děláme my“ (rozuměj: skupina Throbbing Gristle a její následovníci). Spokojuji se tedy s konstatováním, že postindustriální hudba zahrnuje velmi rozmanité, těžko uchopitelné množství stylů a hudebních technik elektronické a experimentální hudby přímo či nepřímo inspirované industriálem. Patří k ní například dark ambient, power electronics, martial industrial, EBM, neofolk, dark industrial a další experimentální hudební techniky. Jak a kudy odtud vede spojnice ke slovenské literatuře minulé dekády? Vzhledem ke skutečnosti, že jsme na dané téma s kolegou Šrankem už diskutovali v rámci prešovské konference věnované slovenské literatuře nového století, připomínám, že návrh Jána Gavury používat pro umění z přelomu 20. a 21. století termín digimoderna (v souladu s anglickou literárněvědnou a publicistickou praxí) považuji za velmi produktivní i perspektivní.

Výše uvedený encyklopedický výčet variant postindustriální hudby využiju jako ilustraci dalšího poněkud problematického rysu Šrankova modelu polistopadové slovenské poezie. Výsledkem kolegova systémového přístupu a kategorizačních snah je mimo jiné identifikace čtyř procesuálně-typologických tendencí (poezie nekonformního individualismu, poezie soukromí, spirituální poezie a experimentálně-dekonstruktivní poezie). Vedle toho předkládá ještě generační stratifikaci autorů, kteří se po roce 1985 zařadili mezi slovenské knižně publikující poety. Na stranách 46 a 47 pak habilitant prezentuje výsledky prolnutí obou třídících přístupů. Což sice lze hodnotit jako projev důsledné systematizace, ale osobně to vnímám spíš jako nebezpečí jisté klasifikační obsese.

Nejrozsáhlejší a nejpracnější část Šrankovy monografie je složena z autorských medailonů, roztřídných do čtyř kapitol podle výše zmíněného procesuálně-typologického klíče. Tady se naplno uplatňuje nejen habilitantova vskutku nebývalá sečtělost, detailní obezřetnost s tvorbou slovenských básniček a básníků posledních tří dekad, ale také jeho analytické a interpretační nadání i zkušenosti. Tady se Šrank nedopouští žádných příliš voluntaristických zobecnění, nýbrž ve zkratce vyhmatavá a uvěstičně pojmenovává autorské zvláštnosti, přínosy či nezmary.

Před závěrečnou sumarizací se ještě pozastavím nad podobou podtitulu Šrankovy habilitace, který zní *Slovenská poézia konca 20. a začiatku 21. storočia z perspektívy nastupujúcich autorov*. Nemohu si pomoci, ale tato formulace mi sugeruje, že půjde o to, jak se slovenská poezie uvedeného období jevila nastupujícím autorům, což je myslím něco jiného, než když je předkládána reflexe slovenské poezie z přelomu století s primárním zaměřením na tvorbu etablojících se tvůrců.

Třebaže můj posudek obsahuje především otázky, popřípadě artikuluje rozpaky vyvolané některými pasážemi habilitačního spisu předloženého Jaroslavem Šrankem, musím v závěru zdůraznit, že tuto práci považuji za mimořádně záslužnou, zdařilou a podnětnou. Mimo jiné i kvůli tomu, že v ní autor sám poukazuje na její limity či sporná místa. Jednoznačně tedy monografii *Individualizovaná literatúra* doporučuji jako dostatečný podklad k úspěšnému zakončení habilitačního řízení kolegy Jaroslava Šranka.

V Karlovicích 2013-12-29

Handwritten signature in blue ink, reading "Luboš Machulec".